

Om teologins möjligheter i dag

Efter att nyligen ha färdigställt en doktorsavhandling i religionsfilosofi kom en grundläggande frågeställning till mig: vad kan man egentligen uträtta som teolog (eller som i mitt fall, till hälften filosof)? Många som arbetar med teologi och närstående områden, som filosofi, etik, litteratur, kultur och konst, upplever att de befinner sig i en trängd situation. Efter att ha samtalat med flera teologer har jag börjat göra en (säkert mycket) subjektivt präglad minnesbank över vad jag hör. Här är två av rösterna jag hör:

Första rösten: ”Vi teologer är ensamma i våra sammanhang, i våra forskningsfält och på ett existentiellt plan som en följd av att teologiska studier på högre nivå är en ensam uppgift.”

Andra rösten: ”Vi anser att nivån på teologin är för låg och perspektiven och metoderna är för snäva.”

Utan några vetenskapliga pretentioner om dessa observationers allmängiltighet vill jag ändå delge några tankar om dem. Bakom dessa röster tror jag att det finns en uppfattning om att dagens teologer arbetar under historiskt sett unika villkor. Men teologer har nödgats att arbeta under allsköns villkor: i en enhetskultur, använda och/eller behövda av den politiska makten; i den tidiga martyrkyrkan med ett överhängande dödshot för den kristna bebyggelsen; under starkt inflytande av andra religiösa och filosofiska yttringar; i den meditativa och reflekterande klostermiljön (som lade grunden för de moderna universiteterna). Och så vidare. Det finns många paralleller att dra till samtiden och jag lämnar den uppgiften till läsaren.

Med en gnutta historisk medvetenhet bör man alltså akta sig för att göra samtidens villkor alltför unika. Vad viktigare är: dagens villkor förstås som möjligheter.

Vi befinner oss i kölvattnet av den moderna filosofins och upplysningens gradvisa underminerande av de traditionella möjligheterna för att bedriva teologi. Men allt fler hävdar att det sekulära förnuftet har tjänat ut sin roll som enväldig agendasettare för teologin (och andra ”humanvetenskaper”). I takt med att förtröstan på modernismens universella och operonliga förnuft får ge vika för en mer kontextualiserad och mänsklig förnuftsuppfattning ges den kristna teologin nya möjligheter.

Så i respons till den första klagorösten: teologi bör bedrivas i gemenskap. Ju konkretare en sådan teologisk gemenskap är, desto starkare och djupare blir teologin. I dag finns det möjligheter som inte fanns för bara 10-20 år sedan att forma sådana gemenskaper. Som ett led i detta hyser *Theofilos* redaktion en förhoppning att kunna vara med att arrangera en årlig flerdagskonferens. Det finns nämligen få fysiska samlingsplatser där nordiska teologer regelbundet möts. Här kan nya initiativ formas, forskning och angelägna idéer diskuteras i dialog.

För det andra, och som vi redan berört, i en tid då en allt större pluralism präglar de humanistiska vetenskaperna kan den kristna teologin hävda sin särart. Mer än så, den kan bidra till att integrera olika perspektiv och discipliner på ett sätt som annars kanske bara filosofin kan. (Det är för övrigt ett skäl att ge sig in i filosofin.) Det finns goda ansatser men

mer behöver göras. Låt mig ge ett litet exempel. Det har blivit allt vanligare med titelbeskrivningar som "A theology of..." "music", "art", "economy", "nature" och så vidare. Dessa titelbeskrivningar signalerar att allt fler teologer i dag vill tänka utifrån den kristna teologin på alla livets områden. Det är välkommet i en tid då specialiseringen tenderar att dominera eller rent av rättfärdiga teologernas verksamhetsområde.

Samtidigt finns det här en annan fara, nämligen att den mer detaljerade forskningen får stryka på foten. Teologin behöver båda, det partikulära och det generella, för att inte bli när- eller långsynt (inte att förvirras med långsint). Med 2000 års kristen teologitradition borde det rimligen ta allt längre tid att uppöva teologisk bildning och kompetens. Tyvärr skönjer jag en starkare trend: de teologiska utbildningarna förkortas för att passa ett praktiskt-kyrkligt ideal. Dessa utbildningar har definitivt sin plats i dagens situation men de får inte ersätta den (komplementära) roll som mer de grundligt utbildade teologerna har för teologin och kyrkan som helhet.

Till sist, dessa utmaningar kan inte mötas av isolerade individer. Kyrkorna, samfunden och de kristna organisationerna måste vara med och forma en kultur där det kan hända. För det är vad det handlar om, att skapa en kultur, nya villkor för att arbeta teologiskt.

I detta nummer...

Först ut i *academia* har vi Hilde Kristin Dahlstrøm som skriver om spänningen mellan vad som förväntas av "livsnyjournalister" och deras önskan att förmedla sanningen på ett trovärdigt sätt. Texten bygger delvis på intervjuer med journalister vid några av Norges dagstidningar och ger oss en god inblick i och

analys av de spänningar som finns i journalistrollen.

Enhetsdokumentet mellan den romersk katolska kyrkan och de lutherska kyrkorna rörande rättfärdiggörelsen har diskuterats i flera sammanhang. Simo Kiviranta och Timo Laato gör ett grundligt studium av den bredare diskussionen och hur den förts i finländska sammanhang. Det bör nämnas att Timo Laato här har färdigställt artikeln för publikation efter ett löfte till numera avlidne kollega, Simo Kiviranta.

Med avstamp i bl.a. den franske tänkaren, Jean Baudrillard, har Ove Saele analyserat kroppsuppfattningen i postmodernt tänkande. Den verkliga kroppen ställs mot den ideala eller hyperreala kroppen. Saele relaterar avslutningsvis denna kritik av den postmoderna kroppsuppfattningen till några traditionella teologiska uppfattningar.

Missionsvetenskapen har alltid haft ett nära men samtidigt ofta komplicerat förhållande till antropologin. Förhållandet behöver därför utredas enligt Asle Jøssang som menar att båda fälten skulle dra nytta av det. Han argumenterar utifrån ett kritisk realistiskt perspektiv för att kristen mission kan bli ett fullvärdigt studieobjekt för antropologi och att socio-kulturella upptäckter kan få ett större värde för kristen teologi och mission.

Till sist har vi en (slut-)replik från Atle Søvik angående gudsbegreppet. Han svarar på kritik från Sebastian Rehnman i första numret 2014 av *Theofilos* som kritiserade Søviks artikel från andra numret av *Theofilos* 2012. (Denna är f.ö. den första av två fortsatta diskussioner i detta nummer.)

forum inleds av Ingvild Thu Kro som visar på den centrala roll populärkulturen spelar i kommunikationen. Hon diskuterar TV-serien *The Big Bang Theory* som

plockar upp frågor och tendenser i vår massmediaorienterade kultur. Den moderna kulturen Kro talar om kan (delvis) beskrivas som 'individualistisk'. Men vad är ursprunget till liberalismen och hur utvärderas den mot dagens liberalism? Daniel Ringdahl spårar ursprunget till 'individen' som "social aktör och grundläggande rättssubjekt" i den kristna traditionen. Han gör det med anledning av Larry Sidentrops, *Inventing the Individual: the Origins of Western Liberalism*. Sidentrops berättelse om individualismen är en som sällan hörs i den samtida debatten men artikelförfattaren sätter den in i samtidens debatt (inte minst med avseende på John Rawls arbete inom politisk filosofi) och avslutar med reflektioner om förhållandet mellan det kristna ursprunget och moderna former av liberalism.

Stefan Fisher-Høyrem ger oss en rapport om "trosopplæringsprojektet" *Hvorfor akkurat Jesus?* som är en fortsättning på "10-25"-projektet vid NLA Høgskolen Gimlekollen som publicerades i *Theofilos* nr. 2, 2012. Här framhävs framförallt behovet av en tydligare apologetisk dimension i ungdomsundervisningen.

Ola Hössjer är inte bara professor i statistik vid Stockholms universitet utan också en engagerande skribent. Han re-

flekterar kritiskt kring vetenskapens förmodade förutsättningslöshet.

Bibeln har naturligtvis en central plats i missionen. Missiologen Knut Jørgensen berättar om sitt livslånga missionsengagemang och en bok om "böckernas bok" som han redigerat, *Bible in Mission*. Den ingår i Oxford-förlaget Regnums stora Edinburgh-serie som tar upp historiska och aktuella frågor inom den globala missionen.

forum avslutas med en till diskussion. Det är Stefan Swärd som svarar på Ray Bakers artikel om den bibliska grunden för helvetet i första numret av *Theofilos* 2014. Ray får här sista ordet och tillsammans exemplifierar Baker och Swärd hur svåra frågor kan behandlas av företrädare med olika uppfattningar med respekt och sanningslidelse.

Under *nota bene!* informerar vi om vår nya satsning *Theofilos Supplement* som i höstas kom ut med sitt första nummer. Samtidigt vill vi beklaga att arbetet med det numret lett till att detta nummer är försenat.

Tolle lege!

Stefan Lindholm
Redaktör
red@theofilos.nu